

# DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Két évre . . . . . 10 frt — kr.  
Félévre . . . . . 5 . . . . .  
Negyedévre . . . . . 2 . . . . . 50 . . . . .  
Egy órára . . . . . 1 . . . . .  
Egyes szám ára 4 kr.

Felelős szerkesztő: **BARTHA MÓR.**  
Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**



Hirdetési díj:  
Hát hasábas petit sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű többzör  
hirdetések alkú szerint jutányos áron vételnek fel. Bélyegdíj min-  
den külön beiktatásért 30 kr.

## A „vallás a politikában“ ?

vagy

a **politika a vallásban** ?

IV.

**Kik és mit tegyenek ?**

2., Másik tényezője a helyzet javításának az állam kormány kezdeményezésével a magyar nemzet képviselő testülete, a mely az egyházi reformtörvények alkotásával, a helyett hogy az elfajult klerikális fészke-lődéseket, visszaéléseket megfékezte volna — ezeket még törvényesített eszközök használhatóságával elvetemültebbekké tette s állandósította.

A kormányoknak tehát kötelessége a helyzet megjavítására megtenni mindazt ami megtehető, amiknek ismeretére már a tapasztalat eddig is eljuttathatta. Ki kell a renitens klerikálisok kezéből venni az eszközt végképpen, amelylyel visszaélnek és az állam különböző felekezeti polgárai között a kölcsönös szereteten és egymás megbecsülésén alapuló békeséget rombolják, feldolják.

Igen! . . . Azt csak beláthatta már, 1894 óta, mind a kormány, mind a képviselőház, hogy a gyermekek vallását tárgyzó törvényben, nem a mi hazánk létező viszonyainak megfelelő, a felekezetek közti surlódást lehetővé tevő törvényt alkotott; hanem ellenkezőleg olyat, mely a szülők természet jogának jelszava alatt erőszakot

követ el a még csak születendő gyermekek, a leendő ember gondolat-szabadságán és lelkiismeretén.

Ugy okoskodtak a törvényalkotók, hogy miután a szüle nemzi, táplálja, növelteti, talán vagyonbeli örökséggel is ellátja gyermekét: joga van ahhoz is, hogy lelki világát is betöltse, üdvösségét, mind ezen a földön, mind ezen túl döntőleg elhatározza.

Na hát épen ebben a feltevés ingatlanságában van a törvényalkotás nagy hibája, mert a szülőknek az a korlátlan joga, az egyéni és a lelkiismeretszabadság nevében, amikor legalább is kétségbevonható, ugyanakkor azt is bizonyíthatjuk, hogy törvényt ingatag jogalapon alkotni nem szabad. A házasságban a házasulandók kölcsönösen elszereződhetik egymásnak egyéni szabad elhatározásuk szerint, a mijök van; de úgy hogy ebből más szabadságának megfosztása és kényszerítése ne álljon elő; már pedig ha a házasulandók gyermekük vallását egyik a másiknak elszereződtek, vagy kölcsönös megegyezéssel még nemis egyik a másiknak, hanem — valami külső behatás következtében egy harmadiknak például valamely vallásfelekezetnek eladták, maguk sem voltak minden kényszer nélküli szabad, független lélekállapotban, amit pedig az emberi méltóság és szabadság fogalma a szerződés korrektségére megkíván, hanem valamely önző ok kényszerítő hatalma alatt állottak; legyen ez: a természeti

ösztön, mely a szerelemből kötött házasságban nem fontol, hanem kielégítésre vágyva lázasan siettet; vagy a házasságból származható anyagi erőmerítés és társadalmi előny csábítása, amely az önzés természete szerint fontol ugyan, de a kalmár számítás rideg kétszerketőjével; aztán sokszor — talán legtöbbször magok a jegyesek is, részint a vér vonzalmi — részint örökségi érdekből — a szülők tekintélye s igen gyakran előítélet elfogultsága alatt állanak s látnivaló, hogy egyenes, minden mellékletekintet behatásától ment, józan elhatározásra való tekintettel ez az állapot nagyon kifogásolható. És a szülők állítólagos természetjogának gyakorlása — az érdekeltek sokszor érzékiség — sokszor önzésszülte erkölcsileg kifogásolható minőségében? vagy műveletlen jegyeseknél tisztázatlan jogismeret nélküli fogalomzavarban is feltétlenül megengedhető volna a gyermekek vallásáról rendelkezés, kivált ha magok is, még élő szülők befolyása vagy prozelyta-halász papok nyomakodása alatt állanak? . . . s nem inkább az tehető-e fel, hogy az a vallás hitbéli meggyőződésük szerint való, a melyet eddig magok követtek, a melyet el nem is hagytak, tehát születendő gyermeköket, kikben énüket megújulni látják — saját vallásukban növelni szeretnék s e kivánságuktól rajtuk kívül álló ok behatása alatt — nem önként eltérnek, hanem eltérítetnek. Ha tehát az államtörvény mindezek mellett a

## Szabolcsban.

— Utí emlékek. —

A „Debreczen“ eredeti tárczája.

Zöldülő mezőkön át robog a vonat Debreczenből Nyiregyháza, vagy népiesen: Nyiret-haza felé. A vidékre a legnagyobb jóakarattal sem lehet ráfogni, hogy valami regényes lenne, hepe-hupás táj ez, mely kevés változatosságot nyújt. Csakhamar elhagyjuk Hajdúvármegyét. Hadháznak szép ketős tornya még sokáig buczuzólag int felénk s elérjük híres Szabolcsvármegyét, azt a földet, melyet a honfoglalás korában Szabolcs és Tass vezérek hódoltattak meg.

Már az első szabolcsi falu, Ujfehértó, telve van régi nemesi kuriákkal. Egyik-másik gentry család még ma is tartja magát, hanem bizony itt is, valamint Szabolcsvármegye más részeiben, többnyire idegenek, új jövevények uralják az ősi telkeket. Szabolcs és Tass vezérek utódai közül sokan hazátlanokká lettek otthon, földjeiket az új földesurak szántáják. Ezen új földes urak örökölték a magyar gentrynek minden hibáját, de nem örökölték annak erényeit! — Ebben rejlik a nagy veszedelem!

Maga Nyiregyháza, Szabolcsvármegye jelenlegi székhelye is, új telepítvény. A kurucz

háborúk idején, a hosszú harez alatt, 1604-től 1711-ig, megfogyott a szabolcsi magyarság, a messze Kárpátok közül azután tótok telepítettek az elhagyott, gazdátlan földekre. Így tamadt Nyiregyháza, melynek elemes és szorgalmas népe virágzó várost létesített a Nyírség közepén.

Ezelőtt 33 évvel már ismertem Nyiregyházát. Akkor még jelentéktelen, falusias külsejű város volt; hanem én, a falusi gyerek, már akkor is sok csodálatos dolgot láttam benne. Megbámultam a tornyok aranyozott gombjait, felénk irigységgel néztem a katonákat, de különösen lekötötte figyelmemet a vasút. Még akkor nem hálóztak össze-vissza Magyarországot a vasutak s eegem messze Szatmármegyéből vittek Nyiregyházára, vasutat látni. Ilendőképén meg is bámultam a dübörgő vonatokat. Arra is emlékszem, hogy nagyon megtetszett nekem a vasuti jelző harang s megakartam azt csengetni. E gyermekies szándékomban azonban egy nyájas vasuti tiszt megakadályozott.

Ez a jelenet, valahányszor Nyiregyházán megfordulok, mindig eszembe jut. Lehet, hogy ha akkor az a tilalom közbe nem jő, talán vasutas lett volna belőlem, de így megcsappant lelkesedésem a vasut iránt; hogy is ne csappant volna meg, mikor ott meg csengetni se szabad? Otthon, a falu toronyban, akárhányszor meghuztam a harangot (persze a

harangozó segítségével), itt meg még egy rongyos csengőtől is eltitanak! Ilyen apró események játszanak bele az ember sorsának intézésébe!

Másfél óraig kellett várakoznom Nyiregyházán s ezen időt a város megtekintésére használtam fel. Leginkább a Bessenyei szobrát kívántam látni, de maga a város is megérdemli, hogy körül nézzünk benne. És itt, Debreczen iránt érzett minden előszeretetem daczára is, elkell ismernem, hogy Nyiregyháza, az utóbbi évtizedek alatt, aránylag többet haladt, többet szepült, mint Debreczen. A mi városunk igen nagy terjedelmű, a multban össze-vissza építették, rettenetes hosszú utcáit görbe vonalakba kényszerítették, így nem egy könnyen tudunk megbirkózni azzal a feladattal, hogy minden részében szepítjük, ellenben Nyiregyháza jóval kisebb, mint Debreczen, utcái szabályosabbak, így a város szepítésének munkája ott kevesebb akadályokba ütközik, mint Debreczenben.

Már maga a vasuti állomástól a városba vezető egyenes, széles utca, a „Vasuti ut“ is meglepő. Valóságos sugár-ut ez, kocsijárója makadamirozva, gyalogjárója aszfaltozva. Mindkét oldalán csinos épületek szegélyezik. A rendes ház-számozást, Nyiregyházán régebben keresztül vitték, mint Debreczenben. — Mutatják ezt a házszám táblák, melyek nem olyan vadonat-ujak, mint a debreczeniek.

gyermek vallásának saját vallásuktól eltérő meghatározását mégis a házasságba lépők jogába — jobban mondva önkényének adja: tulajdonképpen a szabadelvűség firmája alatt — kaput tár az erkölcsiensegnek betolakodásra, részint a házások által elkövetve, részint a házások által elkövetve . . . «aki bírja az marja», jogot, békét zavaró elvét engedi a társadalom roppant kárára életgyakorlatba jutni.

A gyermekek vallásának elszereződését megengedő törvényt tehát fel — vagy vissza kell cserélni, a r e v e r s z á l i s o k a t — ezeket a házasság szentélyébe betolakodó ördögi makhinációkat végleg kizáró, — teljes viszonyosságot biztosító azon törvénnyel, amely a egyes házasságok esetében, a gyermekek vallását, nem a szülőkre külső okok, megvesztegetések, s talán gyónószékbeli jövő lelkikényszer ráhatásától teszi függővé; hanem amint ez a szülők neme és vallásában már természetleg előre — mintegy praedesztinative meghatározva van; mivel az észszerűleg is feltehető, hogyha a szülők magok vallásukat meg nem változtatták, azt becsülik s mint ön-kincsüket gyermekeikre is átörökíteni óhajtják.

De aztán e t ö r v é n y n e k, a törvények szentsége és megtartása felett örködni köteles kormány nem holmi tessék-lássék fél-rendszerűvel, mint ezt az egyházi reform-törvények alkotása előtt tetie, hanem kéréssel szigorral szerezzen érvényt. Ezt parancsolja hazánkban azon még mindig fennálló anomalia ellen-súlyozására utaló észszerűség

is, hogy, ha a felekezetek közt nincs meg vagyoni erőben az arányosság, legyen meg erkölcsileg az egyenlően kötelező törvény, félreérthetetlen, elmagyarázhatatlan, kijátszhatatlan erejében.

A f e l e k e z e t e n k i v ü l i s é g is bírálattal alá vehető nemcsak a felekezetek vagyoni nagy aránytalansága — vagy a mi ezzel összefügg: annak mérlegeléséből, hogy mi okból lép ki a törvényesen elismert vallásfelekezetekből egyik vagy másik honpolgár, . . . nem az egyházi tulterheltség hajtja-e a lépésre itt, a hol nem lehet közönyös a kérdés sem: atheus e valamely állampolgár, van e legalább filozófiai morálja, ha vallásos például keresztyén erkölcsisége nincs; pedig habár megengedhető az, hogy egy nagy műveltségű ember, filozófiai moral szerint is lehet jó állampolgár, de köztapasztalat szerint a keresztyén erkölcsiség mint tan könnyebben felfogható, emberi természet szerint, amely isten nélkül nem akar ellenni, elfogadhatóbb s inkább is bir alakító erővel, mint a filozófiai moral; de hiszen ilyen nálunk, ahol a filozófiai műveltség nem áll valami magas színvonalon s nagyon kevesek sajátja a felekezeten kívüliség tehát nem is bölcsészeti és szabad gondolkodásra, hanem anyagi okokra vagy legalább is, ki vagyok — én vagyok erkölcsi tartalom nélküli hanyavetiségre vihető vissza.

A kormánynak és parlamentnek elengedhetetlenül tennie kell. Az egyházi reform törvények megalkotásában, elhamarkodással, következkéssel számot nem vetéssel sat. elkövetett hibák kiiga-

zítását, sőt a felekezetek viszonyosságának az anyagi viszonyok arányának is lehető kiegyenlítését, amire az 1848: XX. t.-c. 3 §-a ugys megadja az elkötelező utasítást, de amelynek valósitása felé nagyon apró lépéseket tesz a kormány — nem lehet tovább — tovább elodázní. Ezt követeli ugy a kihívó, a bitorkodó fél megfékezésének, mint a gyengébb fél megvédelmezésének szükségessége. — A »Néppárt« reviziót sürget s azt akarja elhítni, hogy a protestánsok is ezt akarják s mozgalmuk célja egy »Protestáns Néppárt« alakítása s a sajtó, még nemcsak az ultramontan, hanem amely magát az ugynevezett szabadelvű kormánypart szócsovének tartja is: azt a gyanúsítást sőt vádat, nem mondható, hogy sajkóképen, hanem politikai célból czéltól fecsegi utána.

Nem! . . . A protestánsok, az egyházi reform törvények által, a vallásos tudatnak nem vissza, de előrefejtését, tehát nem uralkodó, még nemis kiváltóságos, hanem egymással teljes viszonyosságban és békében élő, erkölcsi minden hatásával a köztársadalom javára munkálkodó egyházat akarnak; — tehát a reformtörvényekben mindazt benne akarják látni, ami ezt a czélt előmozdítja és mindent kitöröltetni belőle, a mi gátolja.

Ezt kell akarnia, de megis tennie annak a kormánynak, amely magát »szabadelvű«-nek hirdeti, ha ugyan nem névleg, hanem tényleg is az akar lenni. A szabadelvűségben morálitásnak kell lenni mint irányzó, nemesítő erőnek amelynek ugyszólván kezdőbetűje az

Nyiregyháznak templomai feltűnő szép épületek. A lutheranus templomok képezik a többséget, léven Nyiregyháznak éppen olyan erős lutheranus jellege, mint a milyen erős kalvinista jellegű Debreczen. Mi, bőske debreczeniek, a nyiregyházaikat, lutheranus mivoltuknál fogva, még ma is tirkakoknak tartjuk, s azt hisszük, hogy még ma is a Szvatopluk nyelvet beszélnek. Ebben a hitünkben kelemesen csalódunk. Én legalább másfél órai seta alatt, Nyiregyházan egyetlenegy tőt szót se hallottam, holott gyermek-koromban a magyar szó volt ott ritkaság.

A városzattérről átfordultam a vármegyeház-terre, melynek legfőbb díszlet Szabolcs-vármegyének pompás új székháza képezi. Eltűnjhat e mellett Hajduvármegya székháza is. A vármegyeház-teren, csinos park közepén, áll Besseney György szobra, Kallós Ede szobrasznak sikerült alkotása, melyet nem régen lepleztek le, nagy ünnepek közt.

A szobor felirata a következő:

Besseney György.

1747 — 1811.

A másik oldalon:

»Emelte Szabolcs vármegye közönsége.«

A szobor talapzata nagyon alacsony, úgy hogy arról Besseney igen kényelmesen leszállhatna. Ez azonban nem a szobrász hibája, mert ő nem t-hetett arról, hogy nem volt elég pénz a kellő magasságu talapzat beszerzésére. Besseneyi t stór-ruhába van öltözve, borotvált arccal és czopffal, a mint Mária-Terezia idejében jártak a Bécsbe kapott magyarok. Az a czopf pedig atkozott rosszul illik a festői testőr-ruhához. Kardja is van Besseneynek, ugyan miért nem vágja le azzal azt az utalatos czopfot?!

A szobor jobb lába egy kicsit görbe. Ez azonban nem hiba, sőt természetes dolog, mert tapasztalat bizonyítja, hogy a lovas emberek

lába, ha nem görbül is meg egészen, de görbe vonalakat tüntet föl.

A szobor arca Besseneyt mint filozofust tünteti föl. Mélyen elgondolkozik. Talán éppen a felett gondolkozik, hogy a Mária-Terezia uralma, minden sinogátás es nyájas czirógatás dacára is, temerde kárt okozott Magyarországnak. Kicsi hujja, hogy az asszonyi uralom alatt mindannyian czopfos németekké nem vedlettünk at!

A kalvinista templom előtt, melyben még nem régen a fejedhetlen Lukács Ödön hirdette a magyar vallás ígét, márvány-oszlopot találtam, szintén egy kis park közepén. A körülből 4 méter magas oszlop felirata a következő:

— Ezen emléktől deluyugatra 46 méter távolságra feküdt a Nyir-segnek 1654-ben már megújított s 1873-ban elbontott, ósrégi egyháza, melytől Nyiregyháza község nevével vette.

A honfoglalás ezredéves ünneplése alkalmából emelte Szabolcs vármegye közönsége. 1896. május 11.

Ime, Nyiregyházan van ezredévi emlékoszlop, Debreczenben pedig eszünkbe sem jutott ilyet létesíteni! És mégis tótoknak tartjuk a nyiregyházaikat!

Nyiregyháza sok tekintetben ellentéte Debreczennek, de azért van közöttük némi rokon-vonás is. Ilyen rokon-vonás például az, hogy Debreczenben is van talyiga, Nyiregyházan is. De míg a debreczeni talyiga olyan dísztelen, hogy arra még a diak sem ül fel, addig a nyiregyházi talyiga olyan elegáns, hogy felül rá minden Nyiregyháza érkező utas, sőt felülhetne rá maga Zelenka lutheranus püspök is!

A másik rokon-vonás az, hogy Nyiregyháza is remek porral dicsekedhetik. Ebben tökéletesen megegyezik Debreczennel!

Tirkáciából (már csak bocsássák meg nekem ezt a gunyvevet a nyiregyházaik, hiszen fentebb teljes elismeréssel nyilatkoztam felőlük) Nagy-Kállóba zónáztam at.

Gyönyörű holdvilágos tavaszi este volt. Hónom alá vettem tehát az eseronyómet (egyéb podgyász nem volt velem!) s gyalog akartam d sz-bevonást tartani Nagy-Kálló végvárába. Az utasokra várakozó talyigások azonban lelicizáltak ezen szándekomról. Elkezdték ugyan is ilyen formán szónokolni:

— Beviszek egy utast harmincz krajczárért!

Második talyiga: Én meg beviszek egy utast husz krajczárért!

Harmadik talyiga: Én tíz krajczárért viszek be egy utast!

A tárczamban nem hányja magát ugyan a pénz, de azt a 10 krajczárt, illetve 20 fillért, mégis csak megreszkíroztam, mert ilyen olcsó fuvarra, csavargásaim közben, még sehol sem akadtam. Jó képű magyar fiu volt a talyiga s feher ló húzta a könnyű járművet. Tehat ősi magyar paradéval vonultam be a városba. Talyigásm a bosszu uton mindig tartott szóval; többnyire a nyiregyházaikat szidta, kik Kallótól a vármegyeházat, tömlő-czével együtt, elpereltek. Volt bennem annyi diplomáciai ügyesség, hogy mindenben igazat adtam a kallai talyigásnak, ki e miatt aztán teljesen megbarátkozott velem s egy türhető vendégülbe bekvártélyozott.

Másnap reggel a piacra mentem s lép-teimet ösztönszerű eg a kalvinista templom felé irányoztam. Kalló ós-magyar s csaknem teljesen kalvinista város, atyafiak közt éreztem tehát magamat. Gyönyörű sugar tornya van a kalvinista templomnak, valamikor órtorony lehetett, mely messze, nagyon messze állászik a szabolcsi síkon. Jól meg lehetett tehát látni e toronyból, ha jött a német, vagy jött a tatár.

egyenlőség, viszonyosság a társadalom tagjai közt.

Nem lehet e tekintetben figyelmen kívül hagyni az egyházfelekezetek egymáshoz való anyagi viszonyát sem s azon kedvezményben amit az egyik élvez a másikat is kell részesíteni, hogy egészséges, nemes versenyben kifejthessék a társadalom javára a bennök levő erkölcsi erőt, ne pedig egymás elnyomására s ugyanakkor a társadalom tagjai, a hon-tesztvérek közötti béke felzavarására használják azt.

A szabadság, melyben nincs erkölcsi tartalom — csak szabadosság; amely nem tekint nem tisztel jogot törvényt, hanem önző érdekből használ ki mindent még a mit a kegyelet, vagy a honfői vagy vallás-erkölcsi érzés kincsnek vagy szentségnek tart is; sőt éppen erről az oldalról intézi ostromát.

Magyarország politikai közvéleménye mostanában a kormányelnök által nemrég a képviselőházban kibocsátott nagygyanus röpkésző után meg: a törvényt, amelyet csak imént alkottak s még nincs eléggé bepróbalva, váltztatni nem kell — például miként a választási törvényben benne van az immoralitás az étetés itatás és fuvardíjban. Mi ugyan tagadjuk azt is, hogy egy ilyen elvtisztelességre válnék a törvényalkotásnak és erősségére az államnak, amelynek törvényében megtűrni, épen fenntartja a kormány az immoralitást. De az egyházi reform-törvények hibáinak gyökeres kiigazítása ellen a magyar kormány és parlament még olyan kifogással sem élhet, mert amióta megalkottak, untig

arra a meggyőződésre juthatott már a visszaélések folytonosságából, hogy azokat a törvényeket nem revideálni, hanem a valódi szabadelvűség és az ország viszonyait helyesen mérlegelő ésszerűség követelésének megfelelőleg kell teljessé tenni, hogy minden elmagyarázást, kiájtást, visszaélést lehetlenné tegyenek és az állam modern fejlődését biztosító, egyenlőség, testvériség és szabadság szerinti való életgyakorlatnak megfelelőjenek.

a.—r.

## Debreczen, április 30.

**A földmivvelésügyi javaslatok.** Egy félhivatalos lap a róla d hirt, hogy dr. Daranyi Ignác földmivvelésügyi miniszter az új ülészakon több törvényjavaslatot terjeszt a ház elé, A legjelentékenyebb ezek közül az állategészségügyről a mositására szóló javaslat. Kétségkívül immenens fontos ságu és nagy horderjü javaslat és csak kívánatos, hogy szerencsésen legyen megalkotva is, mert az állategészségügy dolgában valóban igen nagy hiányok pótolandók. Egy másik javaslatot, melyet a miniszter benyújtani készül, a gazdaságok helyzetét és jogviszonyát fogja szabályozni. Ezen kívül a miniszter törvényjavaslatot fog előterjeszteni a dohánykereskedésről és az erdőmunkásokról, mely az utóbbiakra is ki fogja terjeszteni a mezei munkástörvény rendelkezéseit, továbbá az öntözésről és a munkáspénztárrakról. — A nyári szünet után szándékozik aztán betérjeszteni Daranyi a telepítésről szóló törvényjavaslatot. E kérdést, a felhivatalos közlemény szerint, a miniszter gyakorlailag is előkészíti, úgy, hogy már több helyen vásárt birtokokat telepítési cseleokra, ilyenképen gondoskodván hogy a törvény létrejötté

kor megfelelő területek álljanak rendelkezésre.

**A költségvetési törvény szentesítése.** A hivatalos lap tegnap száma közli az 1900. évi államköltségvetésről szóló 1900. évi VI. törvénycikknek szentesített szövegét.

**Az igazságügyi adminisztráció egyszerűsítése.** A költségvetési vita folyamán Plósz Sándor igazságügyi miniszter kifejtette azt a szándékát, hogy az igazságügyi adminisztrációt az egész vonalon gyökeresen egyszerűsíteni óhajja, a mi nemcsak az ügyeknek a nagyközönség érdekében való gyorsabb és egyszerűbb ellátását eredményezné, de a hivatali munka csökkentésével, a tisztviselői létszám apasztásával és így módon a tisztviselői fizetésnek megfelelő emelését is lehetővé tenné. Az igazságügy miniszter ígéretes a legközelebbi időn belül készülni beváltani, a mi kitűnik abból, hogy a központi igazságügyi igazgatás egyszerűsítése tárgyában már tegnap délután értekezletet tartott. Az értekezleten a meghívottak előterjesztették javaslatukat, a melyek fölött a tanácskozással minden késedelem nélkül folytatottani fognak. A központi ügyvitellel kapcsolatosan a királyi bíróságok igazgatása is minden irányban gyökeresen revízió alá kerül és az igazságügyminiszter ebben a tekintetben is kiadta már a szükséges utasításokat.

## A háboru.

Robert s lord hiába küldötte ki Bloemfonteinből Dél-Oránzsba csaknem egész seregét, egyetlen burt sem tudott elfogni s bárhogy vagiatnak is French és Hamiltont a tábornokok paripái, a visszavonuló burokat eddig nem tudták utóléni. Úgy látszik, hogy leghamarabb északra jutott a wepeneri bur sereg; a Dewetsdorpól visszavonuló bur csapatok április 25-iken éjjel kezdtek meg visszavonulni; üldözésükre French tábornokot küdték ki két lovasdandárral. Mikor French a ladybrandi országra érkezett, a burok utolsó hatvéde is eltűnt a messzeségben. Hamilton tábornok így jart a

A kálvinista templom előtt, éppen úgy, mint Nyiregyházán, egy márvány oszlopot találtam, a következő felirattal:

\* 1000.

Ezen emléktől délkeletre, 400 méternyire állott a kálói végvár, melyben Boesky István, I. Rakóczi György, II. Rakóczi Ferencz a szabadságharcok idején taboroztak. Honnan I. Rakóczi György függetlenségi kiáltványát a nemzethez kibocsátotta.

— A polgári és lelki szabadságért való küzdelem emlékeül emelte Szabolcsvármegye közönsége. 1896.

Ime, a szabolicsiak milyen lelkes magyarok! Meg egy elpusztult vár emlékezetét is igyekeznek fentartani! Mi, debreczeniek, sokkal kevesebb kegyelettel viseltünk a multak emlékei iránt. A nagytemplomnál még most sem hirdeti emlék-tábla, hogy ott kiáltották ki 1849-ben Magyarország függetlenségét, a fő iskolai oratóriumban sem jelzi semmi, hogy ott tartattak 1849-ben az országgyűlések! — Iga, hogy a Széchenyi-utca szegletén levő Podmaniczky-házban, hol 1849-ben, b. Perényi Zsigmond elnökléte alatt, a főrendiház tanácskozott, van emlék-tábla; de azt is eldugták a lépcső-házba, hogy az utcán járókelő közönség ne vehessen arról tudomást, hogy Debreczenben valamikor rebellesek tanyáztak!

A szabolicsiak nem szégyelnék ezt!

Szabolcsvármegyének ősi székháza, a kálai vármegyeház, ma nagyon szomorú hely. A hatalmas régi épületet, dr. Józsa Andras szabolicsi főorvos kezdeményezésére, átalakították elmeorvóintézeté s körülbelül 370 beteget ápolnak most ottan. A gyűlés-teremben, hol egykor a szabolicsi büszke nemesség a vármegye és az ország ügyei felett tanácskozott, van a megfigyelő osztály, 50-60 agygyal berendezve. Eltűntek a díszruhás, kardcsörtetős s sarkantyú-pengeitő vármegyei háj

duk, helyüket beteg-ápolók foglalták e. Nem az alispán parancsolott többé, hanem az igazgató és a főorvos!

Síkon borzalommal gondolnak az ilyen helyre, holott nem épen olyan borzadályos az. Hiszen ha jól fővesszük, hogy a mint a szívet, a tüdőt, a májat, a vesét, vagy bármelyik testrészüket, megtámadhatja valamely betegség, azonképpen megtámadhatja az agyvelőt is. — És ekkor az elme-gyógyintézetben nem látunk egyebet, — közönséges kórháznál. Így fogva fel a dolgoit, a borzadály megszűnik, s helyét ad az emberbaráti, a humanus érzelmeknek. Az állam, midőn az ilyen betegekrol is gondoskodik, csak a humanizmus parancsait követi s midőn arra törekszik, hogy az ott ápolott betegeket, felgyógyultan, a társadalomnak visszaadja, csak önmaga iránti kötelességeit teljesíti.

A vármegyeház, illetve kórház tagas udvarán, hol egykor heves valasztási harcok vívattak, (Lásd Jókainak, «Karpáthy Zoltán» című regényét, gl Szentirmaynak és Karpáthy Zoltánnak követté való választatását, mely aktus — a regényíró képzelete szerint — ezen az udvaron folyt le,) semmi sem mutatja, hogy kórházban vagyunk. A betegek nem itt, hanem a kerben sétálgatnak, s üdülnak a tavaszi napfényben, várva a szabadulás óráját midőn hátat fordíthatnak e szomorú, általuk mégis áldott helynek.

Kálló hanyatló város. Regi fenyéből, régi dicsőségéből, alig maradt meg valami. A hatalmas versenytárs, Nyiregyháza, mindent elvett tőle. Kereskedelme es forgalma igen csekély. Ipara talán nincs is, vagy egészen jelentéktelen. Földművelése azonban virágzó lehet, mert a népe, ez a szép magyar nép, jó módúnak látszik.

Vendéglő elhagyottak s a ki Kállóban vendéglőre szorult, az duzzadt tárcza mellett

is könnyen éhen maradhat. Én legalább a déli órákban, négy vendéglőt is bejártam, míg valami harapni valót kaptam, s ilyenkor a párbeszédnek fejlődtek ki köztem és a vendéglősök között:

— Kérek egy kis pecsenyét!  
— Azzal nem szolgálhatok!  
— Hat hogy lehet az?  
— Kérem, ma husvét van.  
Ma, husvét? Hiszen ma még csak nagypéntek van! (Apr. 13-án volt ez.)  
— Kérem, nekünk van husvétünk!  
— Vagy úgy! Az nem jutott eszembe, hogy maguk most pászkával élnek! Hat semmi enniavót nem tud adni?  
— Szolgálhatok, kérem, szalámmal!  
— Köszönöm, nem kérek belőle; számárhust tesz abba a talian!  
Mentem más vendéglőbe, a «Központi-ba. Ott is hasonló fogadtatásban részesültem.  
Itt ugyan a nyájas kisasszony azzal biztatott, hogy süttet nekem rátottat, de kegyeret nem tud hozza adni.  
— Köszönöm, de pászkával nem szoktam rátottat enni!

Mentem a harmadik vendéglőbe. Itt meg azt mondták, hogyha a kálai vendéglőben akar valami ebédelni, azt elötte való nap szokta megrendelni.

— Akkor ne írják ki, hogy vendéglő, hanem azt, hogy szatócsbolt!

Végre a negyedik vendéglőben kaptam rátottat, kenyérrel, hozzá nyiri vinkót, de egyebet nem. És így megtörtént, hogy engemet, a ki minden börtnek, még a nagypénteki börtnek is, elvi ellensége vagyok: Nagy-Kállóban, nagypénteken, a héber vendéglősök megbörtöltek!

Abrahám, Izsák és Jákób áldja meg őket, hogy engem ilyen jó katolikussá tettek egy napra!

blo mfonteinai vízművektől elvonult burokkal, Robertsnek most csak az a reménye van, hogy Hamilton lovassága, ha már a vízművektől visszavonuló burokat nem tudja elfogni, elébe vág a dewetsdorpól menekülő bur csapatoknak s legalább ezeket sikerül körülzárni. Egy újabb jelentés szerint Roberts lord a Boemfonteintől északra, Glen mellett álló Maxel tábornok dandarat és egy félhadosztályt keletre küldött, hogy a Del-Óránsból visszavonuló buroknak útját állja, mindaddig, míg az angol csapatok is utána nem érkeznek. Négy nap óta tart ez a nagy bur hajsz, de idáig egy telegramm sem tud róla, hogy az angol csapatoknak sikerült volna akarmilyen kis bur csapatot körülzárni. A burok eddig csodálatos ügyességel siklottak ki az angol sereg ölelő karjai közül. Kronje katasztrófája óta rendkívül óvatosak s nagyon vigyáznak arra, hogy meglepetés ne érje őket.

London, apr. 28.

A Times jelenti Boemfonteinből 26-iki kelettel: Az angoloknak valószínűleg kevés alkalmuk lesz arra, hogy a visszavonuló buroknak érezhető veszteséget okozzanak. Botha Lejos tábornok, a ki hétfőn Dewetsdorpba érkezett, azonnal fölfogta a helyzetet s elrendelte a bur csapatok azonnali visszavonulását.

London, apr. 28.

A Times-nak jelenti Lourenco-Marquezból tegnapi kelettel, hogy a johannesburgi ágyúöntő-gyár, a melyet azóta, hogy a kormány átvette, tetemesen megnagyobbítottak, a Creuzot-cég közvetlen vezetése alatt állott. A munkások nagy részét a creuzoti-gyár képezte ki. Vagy husz embert letartóztattak a robbanás előidezésének gyanúja miatt.

Pretoria, apr. 29.

A johannesburgi robbanásról érkezett legutóbbi tudósítások szerint az áldozatok száma sokkal nagyobb, mint eredetileg jelentették, mert 30 ember elpusztult és 54-en megsebesültek. A hatóságok meg vannak győződve arról, hogy a szerencsétlenség nem véletlenség műve. — Mar több elfogatás is történt.

Kis városban azonnal feltűnik egy szalidegen ember is. Délután már fel Kálló ismert s az asszonyok mondogatták a bátam megett:

— Ez az ur érkezett tegnap este Debreczenből. Valami nagy ur lehet, mert egyszerre harmincz darab szivart veit a trafikban!

(Notabene: ezek a nagy szenzációt keltett szivarok m. kir. kurta szivarok voltak, mégis nagy urnak néztek miattok!)

Volt nekem egy hájdu-böszörményi származású hű-éges cseledem, kinek ez volt a kedves nótája:

Böszörményi sugár torony de magos,  
Tetejében van egy kokas aranyos,  
Fel van írva a toronyra: Nagy-Kálló,  
Ott lakik az én szeretőm — szögálló!

Sohasem tudtam kisütni, hogy a böszörményi toronyra, e nótá szerint miért írták fel: Nagy-Kálló? De folytonosan ez a nótá csengett a fülemben, midőn Nagy-Kállóból elutaztam s a kállói torony a messzeségből intgetett felém. Lassanként elfedte a kállói toronyt szemem elől egy domb. Ez nem nyiri homo-buczka volt, hanem valami Kunhalom. Lehet, hogy a kállói végvér vitézei temették oda a leölt ellenséget. Sőt az is lehetséges, hogy Szabolcs vezér ültette fel ott sátrát. A máté-szalka-nyiregyházai viczinalis vasut vonata nagy kényelmesen vissza vitt Nyiregyházára, honnan aztán, szabolcsi emlékekkel gazdagon, hazatértem Debreczenbe, hol nem nagy-pénteken ünneplik husvétot!

Mindenütt jó, még Kállóban is, de azért legjobb otthon!

(K. B.)

### Portugália csakugyan nem semleges.

Parrington tabornoknak, portugál-területen és Rodezián at való missziójáról, ezt mondja ma egy oportói jelentés: «Husvét vasárnapján érkezett Beiraba Ausztráliából öt angol szállítóhajó, a mely 1100 lovas katonát 1200 öszvérrel, azután hadiszert és vasut építéshez szükséges szereket, szállított Május első felében még huszonkét szállító hajó érkezik Beiraba, mintegy tizenötezer és emberrel, nagy élelmiszerkészlettel.

Az a jegyzék, a melyben a lisszaboni angol követ tudomására hozta a portugál kormány elnökének, hogy Beirából Portugál területen at csapatokat szállít Rodéziába, a következőképpen szól: «Tisztelettel értesitem excellenciádat, hogy kormányomnak az a terve, hogy Beirából vasuton egyelőre határozatlan számú csapatokat szállít Rodéziába. Kormányom ezzel csak régi jogával él, a mely megilleti a Mr. Petre és De Valboone között létrejött 1891 iki megállapodás alapján.» Ez a megállapodás kiegészítő része az 1891. kötött angol-portugál kereskedelmi szerződésnek.

### Táviratok.

#### A király válasza a kongresszusi ifjaknak.

A magyarországi egyetemi és főiskolai ifjuság debreczeni kongresszusának.

Öcs. és apostoli kir. felsége a magyarországi egyetemek és főiskolák hallgatósága debreczeni kongresszusának táviratilag kifejezett hódolatát köszönettel legkegyelmebben tudomásul venni méltóztatott.

Legfelsőbb parancsra

König

osztályfőnök.

#### A miniszterelnök válasza a kongresszusi ifjaknak.

Egyetemi és főiskolai ifjuság kongresszusa elnökségének Debreczen.

Örömmel fogadtam üdvözlőtüket és köszönöm a szives megemlékezést. Legyenek meggyőződve, hogy az ifjuság közös érdekeinek előmozdítására irányuló mozgalmait mindenkor kiváló érdeklődéssel kísérlem és tölem telhetőleg támogatni is igyekezem. Kívánom, hogy jelenlegi kongresszusi tevékenységüket is siker kövesse.

Széll Kálmán,  
miniszterelnök.

#### Hivatalos kegyetlenség netovábbja.

Nem akaunk személyeket bántalmazni, hogy felszólalásunk jogosult-e vagy sem, bírálja el mindenki, ahogy tudja. Itt, ebben a mi szerencsétlen országunkban mindenféle embertelenséghez, kegyetlen üldözéshez és politikai istentelenséghez úgy is annyira hozzászoktatták már a publikumot, a többséget: hogy a nemesen érző, romlatlan kis-bbőség közvéleményének tiltakozása és felháborodása daczára, megtörténhetik szabadon még a következő eset is, — a mely pedig szóról-szóra igaz:

A mint a nagyközönség a helybeli lapokból is már tudja s lapunkból is olvasta: Dr. Király Péter fiatal ügyvéd, lapunk munkatársa a mai napon vált házassági esküt menyaszonnyával: Buday Leonával.

Köztudomasu dolog, hogy a helybeli lapoknak, különösen a »Debreczen«-nek buzgóbb olvasója és figyelmesebb ellenőrzője nincs, mint a helybeli kir. ügyészség... hogy ne tudta volna hát az ügyészség — a mit minden műveltebb hírlap olvasó ember tud, — hogy dr. Király Péternek a mai napon van az esküvéje, legfényesebb örönapja.

Ugy látszik, hogy éppen erre az alkalomra való különös tekintettel és az esküvéjéről örömapja elleni czélzatossággal (?) az ügyészség, tegnap juttatá kezéhez dr. Király Péternek a »Vadírátót« melyvel öt királyserfés czége alatt üldözöbe veszi. »Az osztrák császár cz. s a »Debreczen«-ben 1899. évi november hó 11. napján megjelent hírlapi cikkért.

Azon kérdés felett, hogy vajjon az inkriminált cikkből lehet-e felségsértést kimagyarazni vagy sem, majdnem egy félév óta vajudnak folytonosan királyi ügyészek és vizsgálóbírák Debreczenben úgy mint Budapestben egyaránt.

Önérzetes magyar ember ha elolvassa azt a cikket — langoló hazaszeretetet érezhet benne csupán — de »Királysértésre« gondolni sem képes.

A mi ügyészeink úgy járnak el, mint a kik ahelyett hogy a saját hazafiúi nemes meggyőződésüktől kérsenek felvilágosítást, Bécsből a magyarfalo osztrak hadügyminiszteriumtól és Kamarilától kérdezik meg, hogy mit tegyenek?... és hogy ez a kir. ügyészségi eljárás a verfygyasztó lelketlenségnek annál sötétebb bélézetet viselje magán: dr. Király Péter személyében az önzeten és nemes hazaszeretet ellen éppen most, nevezett elvtársunk esküvéje napjára indítottak meg a hivatalos hajtóvadászatot.

Dr. Király Péter rendkívüli körülményei miatt dr. B a k o n y i Samu ügyvédkartársát, pártunk nagytehetségű ügyészét bizta meg a képviseléssel... Ebben a sajtóperben a debreczeni kir. törvényszék illetve sajtóbiraskodásra hivatott esküdszek fog ítéletet mondani.

### Boránd György tragédiája.

Megremítő szerencsétlenség híre terjedt el tegnap, vasárnap délelőtt Debreczenben és okozott mindenféle nagy megdöbentést ószinte sajnálkozást. Mert hiszen általános népszerűségnek örvendett a városban az öreg Boránd bácsi, aki most szegény, derék hitves társával együtt borzalmas módon fejezte be élete. — Lakásában, a hol csendes békeességben eldölgelte, za hetven éves tisztes aggastyán derűs napjait; kiömlött a legszesz és a gyilkos gőz megölte az öreget, feleségé meg a cselédeleányát is.

Egy l o s s z u, viszontagságokban és érdemekben is gazdag élet ert ilyen szerencsétlen módon véget. Az öreg Boránd György valamikor a jobb világban és ah gy ő szokta mondani, mikor még nem voltak ilyen roszak az emberek, a szinpadai ámpák előtt is működött.

Akkor játszott a Kossuth-utcai muza csarnokban, a mikor a magyar színészet mostani legnagyobb nevei szerepeltek a mi szinhazunk szinlapjain.

Később diszletmestere és gépésze lett a debreczeni szinhaznak s közel 40 esztendőn keresztül teljesítette e téren a feladatát. — Később, az ölem-dett kor terhével vallain visszavonult a festett világtól, de a nyugalom gondolatával nem tudott megbarátkozni s csakhogy a szinházban maradjon, mint ruhatáros működött.

Aggságában még egy fényes nap várokozott rá: május 15-e, a mikor jubileumát akarta megülni, a melyre nagynevű egykoru pályatársai is megigérték, hogy eljönnek Debreczenbe s megszorítják kezét az öregnek, a kivel az ifjuság korában együtt szöttek a dicsőség álmait.

Az öreg Boránd bácsi kihült kezei már senki szorítását nem érzik; ott fekszik feleségétől a kórház márvanasztalán.

Az öreg Boránd György feleségével és egy kis cselédeleánnyal a szinház udvarán a Komáromi-ház két szobájában lakott.

Tegnapelőtt este, a szinházi előadás után n mikor a ruhatart becsukták, mind a háman együtt tértek haza. A kis lakásba be van vezetve a gáz s úgy az első kissebb, mint a belső nagyobb szobában felgyújtották a légszeszt.

A belső szobában, a légszesz lángja alatt még egy másik cső is volt, amelyre gumicsövet szoktak az öregek erősíteni, s azt az asztalra helyezett gyorsforralóval kapcsolni össze. — Ugy tettek tegnap este is és ott melegítették meg a vacsorájukat. Megvacsoráltak s azután pihenőre tértek.

Tegnap reggel kilencz óra tájban Török Ferencz színhazi üzletének felült, hogy Borándék közzül senkit sem lát, holt Borándék mindig korán keltek. Odament az ajtóhoz, zárva volt, zörgetett és nem válaszolt senki. Később az ablakhoz ment, észrevette, hogy az üvegablak egy kisdarabja hiányzik, ott benyúlt, félretolta a függőnyt s látta, hogy az ablakkal szemben levő agyban Boránd György nyugodtan fekszik. Azt hitte alszik.

De csakhamar erős bűz ütötte meg az orrát, mely a szobából aradt ki. Ez ébresztett benne gyanút, melyet közölt is a rendőrkapitányi épületben levő rendőrökkel. Ezek egyike felsietett a főkapitányhoz s elmondta Török gyanúját. Boczkó Samuel főkapitány erre kiadta a rendeletet, hogy zörgetni kell az ajton s ha nem kapnak választ, törjek be.

Több rendőr ment a lakáshoz, de hiába zörgettek, nem jött válasz. Ezek közül Gombos 4. számú rendőr a színház udvarra szolgáló üveges ajtó ablakát beütötte s azon keresztül bemászott a konyhába. Néhány lépést tett az első szobába vezető ajtóig s mikor azt felnyitotta, elkialtotta magát:

— Gázkiömlés van. Meghaltak ezek!

Sietve igyekezett vissza az ablakhoz, mert nem bírta a fojtó gázt. Mire az ablakhoz ért, már ő is egészen halvány volt s társai alig tudták kibuzni a konyhából.

Erre feltörték az ajtót, bementek, kinyitották az első szoba ajtaját, később az ablakot s bevárták, míg a fojtó gáz jó része szétárad, hogy bemelessenek a szobába.

De akkor irratatos látvány tárult szemük elé. Az első kisebb szobában, az ajtótól mintegy két lépésnyire volt egy ágy, azon feküdt arczboruiva, már megmeredten Borándék cseledje: Habuczki Juliánna egy alsó józsa 18 éves leány.

A másik szobában, amelynek ajtaja nyitva volt a szoba közepén elnyulva találtak Boránd Györgyöt, a feje körül nagy tajtéktöcsával.

Az agyon zedig szépen betakargatva látták meg Boránd Györgyöt, ki úgy feküdt ott, mintha csak aludnék.

Orvosert sznladtak, de az csak a halált konstatalhatta, amelynek még az éjfeli idő előtt kellett bekövetkeznie, mivel mindhárom holtest meredt volt.

Csodálatos, hogy úgy az első, mint a belső szobában égett a gáz s a fojtólégszesz a belső szoba gázláng alatt azon a csövön aradt ki, amelyre Borándék a gumicsövet szokták erősíteni.

Ahogy a vizsgálat során kombinálták — és e mellett van a legtöbb valószínűség — a gázkiömlés gondatlanságból történt. Ugy történhetett a szerencsétlenég, hogy Borándék, mikor a vacsorájukat megmelegítették, a gázcsőtől az asztalon a ló gyorsforralóig vezető gumi csövet nem vették le, sőt basználat után is csupán a forralónál zárták el a gázt — de nem a falon is azon a kis vascsövön, a melyre erősítve a gumicső másik vége állott.

Nyugodtan lefeküdtek s nem gondoltak arra, hogy a gumicső lazán alhat a gázcsőnél, ahol el sem zárták a légszeszt. Már elalhattak, mikor a gumicső részint a laza felülettel, részint a tóduló gáz nyomása miatt leesett s a fojtó gáz így ömlött szabadon szejjel a szobába.

Felette égett a láng. Hogy robbanás még sem történt, úgy magyarázzák a szakértők, hogy a kiümlő gáz egyrészt a láng felemészte. Különben ez még bővebb vizsgálat tárgyat fogja képezni.

Ugy hiszik, hogy éjjel Boránd Györgyné a veszedelmet észrevette, mert leszállott az ágyról, talán védekezni is akart, de nem volt ereje hozzá, elszedült, s ott terült el s ott halt meg a szoba közepén.

A rendőrség értesítette az esetről a

vizsgálóbírószágot, abonnan Hoffmann József vizsgáló bíró jelent meg a helyszínen, a rendőrség bünyügyi osztályától pedig maga a bünyügyi osztály főnöke: Vegh Gyula h. főkapitány.

Egész déli egy óráig fejt a vizsgálat, a mikor a három balottat koporsóba tették s kivitték a közokrházba, a hol felboncolják.

Borándék temetése valószínűleg holnap délután lesz a közokrházból. A boránd part a nemes város temetői el.

## HIREK.

### \* Merénylet Wolaffka püspök ellen.

Nagy izgalmat okozott városunkban az a hír, hogy egy elzüllött asztalos-mester gyilkos merényletet akart elkövetni Wolaffka Nándor dr. püspök ellen. A merénylő Komádi József asztalosmester, ki az utóbbi években az ivásnak ad a magát és teljesen elzüllött. — Szombat délután elment az anyósához, a ki a piaczon szappant árul s pénzt kért tőle. — Mikor ez megtagadta kérését, Komádi felbőszülve kiáltotta.

— Okvetlenül szerzek pénzt, még ha valakit agyon is kellene érte ütnöm.

Anyjától egyenesen a püspök lakása felé indult, a hol az őrt álló rendőr megkérdezte.

— Hová megy?

— Megyek a püspökhöz pénzt kérni s ha nem ad, akkor lelövöm.

A rendőr, a ki ismerte Komádit, tréfára vette a szót s nevetett rajta. Később azonban, mikor látta, hogy az tényleg bemege a plebániára, utána futott és közvetlenül a püspök dolgozó-szobája előtt sikerült elfognia a veszedelmes száradéku ember, a kinél megmozgása alkalmából egy kilenczmilliméteres forgópisztolyt talált, melyben négy éles tő tény volt. Bekísérte a rendőrségre, a hol nyomban kihallgatták s miután nem tagadta, hogy gyilkos merényletet akart elkövetni Wolaffka ellen fogva tartották.

\* **A király szíve.** Tegnap délben, mikor a király a Mariahilferstrassen kocszott érdekes incidens történt az ucczán. — A Schwender-lele kolosszeum mellett egy 10 éves, szegényesen öltözött leányka állott, a ki intett a kocsisnak, hogy aljon meg, mert egy kérvényt a k a r átadni. — Egyszer mind magasan lobogtatta a kezében levő irást. A leánykát észre vette a király is. Megállította e kocsit és intett a leánykának, a ki odaépett és sirva nyujtotta át kérvényét, a melyet a főhadáség ed vett át. Az uralkodó azután tovább hajtatott, a leány egy vak öreg emberhez futott. A rendőr mindkettőt bekísérte. A kihallgatás során elmondta a leányka, hogy a vak ember édesapja s nagy szegénységben élnek. A vak embert s leányát szabadon bocsátották.

\* **Tébolydába zárt báró.** A Nar. Listy mai száma rendkívül szenzációs hírt közöl Koller Ágost báró nyug. kapitánynak az örültek házába zárasáról. A kapitány, így ír a fentnevezett lap, anyja temetéséről Bocsból Pletnába igyekezett, de a strekonitzi pályaudvaron a prágai örültek házának emberei, felsőbb utasításra, elvitték a bolondok házába. A kapitány nem szólt semmit, hagyott magát a történni mindent. A dolog úgy történt, hogy Koller Sándor báró, kereskedelmi min. osztálytanácsos, a ki a kapitánynak fivére és gondnoka volt, a prágai örültek házának igazgatóját táviratilag kérte el erre, a ki orvosi bizonyítvány nélkül eleget tett e kérésnek. A bizonyítványt utólag küldték el Prágába.

Nyolcz hétik volt a bolondok házában, míg a fele-ége Hildbrand Mária báróné, Herold képviselő révén kiszabadította, Herold ugyanis szólt dr. Gregornak, a ki orvos és az örültek bázis ügyének tartománygyűlési előadója, hogy nézzen utána a dolognak. Ez elment a báróhoz, beszélt vele egy óe hosszát és kijelentette, hogy egészséges és p a r a n c s o t a d o t t szabadon bocsátására. Zumpelik igazgató ezt csak akkor engedte, meg, mikor a báró neje revérzálist adott arról, hogy férje gondját fogja viselni. Zumpelik erre érte sítette Koller Sándor bárót a dologról, a ki az igazságügyminiszterre és Coudenhove tartományi helytartóra hivatkozva, tiltakozott a szabadonbocsátás ellen. Petzl egészségügyi tanácsos is kérte a báró fogva tartását. De már hiába volt minden, Koller Ágost bárót, megvizsgálták az orvosok, ép elméjünek mondták, mire a járásbíróság felmentette a gondnokság alól. A báró most már fel fogja veni örökségét a mely mint családja elzáratta. — A báró 44 éves és a 14. dragonyos ezred tisztje.

### \* A kolozsvári Mátyás-szobor leleplezése.

Kolozsvárról jelentik; A városi képviselőtestület közgyűlése kimondta, hogy a Mátyás-szobrot a jövő évi május elején leleplezik le, vagyis azon a napon, melyen a király, ki a meghívást elfogadta, Kolozsvárra jön. A király fogadása alkalmából bandéiumot rendeznek, melyek Wesselényi Béla bárót kérték fő. Az ünnepre ő felségét küldöttség fogja meghívni.

\* **Öngyilkos aggastyán.** Ezenhbet Ferenc ismert festőművész aija, Ezenhbet György hetvennyolc éves aggastyán Német-Palánban, mint tudótón írja, revolverrel agyonlötte magát és meghalt. Gyógyíthatatlan betegség kergette a halálba.

### \* A debreczeni izr. betegsegélyző és ápoló nőegylet közgyűlése.

A debreczeni izr. betegs. és ápoló nőegylet tegnap d. u. 3 órakor tartotta meg dr. Balkányi Miklósné urnó elnöklété alatt ez évi rendes közgyűlést a tagok nagy érdeklődése mellett. Mindenekelőtt évi jelentést és zárszámadást tárgyalták és fogadták el. Meglepe az, hogy ez az egylet csőély pénzerővel minő bámuatos nagy mérvű jötekonyságot képes gyakorolni. Mindössze 800 korona évi rendes tagsági díj bevétele van és mégis majdnem 6000 korona az, a mit a múlt évben a szegények közt kiosztott és tapintezet fenntartására fordított. Magában a tapintezetben a féli hónapokon keresztül mindennap 65—70 szegény iskolás gyermek kapott meleg táplálékot.

Ez évben osztották ki először a megdicsőült Erzsébet királyné emlékére alkotott 2000 koronás alapítvány kamatait felteket intet nélkül. Ezt a nagy mérvű jötekonyságot csak úgy képes az egylet gyakorolni, hogy buzgó és fáradhatatlan elnökenék vezetése alatt minden tagja nagy áldozatkészséggel közreműködik, mikor arról van szó, hogy segíteni kell az éhezőkön, a szűkölködőkön.

Az egylet ez évben ünnepli meg fönnállásának 25 éves évfordulóját. A jubileum munkálatsinak intézésére egy 5 tagu bizottság választott Berger Jenőné, Biedermann Józsefné, Szántó Győzőné, Dr. Popper Mórné és Preiser Salamonné személyében, a kik az elnökséggel együtt elő fogják készíteni a jubileumi ünnepélyt.

Ezek után megejtették a tisztújítás az eddigi elnök — Dr. Balkányi Miklósné, a ki előbb éveken keresztül mint alelnök az utolsó 10 éven keresztül mint elnök nagy buzgósággal vezette az egylet ügyeit — újból és közfelkáltással ismét megválasztott elnöké. Alelnökök lettek Stern Józsefné és

Weisz Léviné, pénztárnok Fürst Ödöné, ellenőr dr. Popper Alajosné s választott egy 48 tagu választmány, végül a közgyűlés ez elnök iránti szeretetének meleg ovációban kifejezést a ván, 5 órákor véget ért. (H. K.)

\* **Meghívó** a Csokonai Kör 1900. évi május hó 3-án esütörtökön, a varosháza nagy termében tartandó Felolvasó ülésére. Targy-sorozat; 1. Vázlatok erdélyi utunkból, irta és felolvassa dr. Nagy Gáborné szül, Csáky Er-zsebet urhölgy. 2. Az alexandriai Museion. Irta és felolvassa Safrány Lajos. 3. Ujabb nepsdalok: — Kurucz dal. Notáros ur... Egy hét története. Szövegét és zenéjét szerezte Doczy József; Racz Karoly zenekísérete mel-let. Bódi Ella urhölgy, a debreczeni színház tagja, Debreczen, 1900. április hó 29. A Csok-onai Kör elnöksége. A kör tagjai és hozzá-tartozók tagsági jegyeiket használhatják. Az ülés kezdete pont 5 órákor délután. Belépő-dij nem tagok részére 40 fillér, tanulóknak 20 fillér. — Tagsági jelentkezések elogadtnak Tóth Bela pénztárnok gyógszertárában. — vagy este a p e n z t á r n á l. — Évi díj 4 korona.

\* **Díjlövészet.** 1900. ápril 29 en tartott lövészetet díjat nyertek: Legjobb melylövés-sel Szabó Sándor 4 korona, legtöbb körlöv-essel Tot Ferencz 2 korona.

\* **Mikor boldog a walesi herceg.** A walesi herceg, a kit mindig sűrűn emlegetnek maga irásában jelentette ki, hogy mikor boldog es nyilatkozata bizonyára meglep mindenkit. Fife hercegnőjének van egy albuma, melybe az angol királyi háznak csaknem valamennyi tagja beleírta milyen az izlése. A walesi her-ceg ezt írta az a bumba:

— Akkor vagyok a legboldogabb, ha nem kell nyilvános kötelességet teljesítenem, ha igazán jó szívtartó szívhatók és nyugodtan elolvashatók egy jó novellát; ha mint egyszerű ember kimehetek a lövőteraszra és nem kell attól tartanom, hogy az újságok másnap megírják: ő fensége a walesi herceg nagyon játszott és tegnap több p e n z t v e s z t e t t e l, — m i n t a m e n n y i t valaha kifizethet; ha sir Edward Clarcce kezét megszoríthatom és beszélhetek vele a nélkül, hogy rögtön elterjedjen a hír: a walesi herceg hevesen kikelt a most folyó háború ellen, ha otthon a hercegnővel és családommal nyugodtan eltölthetem az es ét. A legszerencsétlenebb akkor vagyok, ha örült főfájásom van és t a r s a d a l m i kötelességet kell teljesítenem s e mellett olyan szeretetre méltóan kell mosolyognom, mintha soha semmi fájdalmat sem éreztem volna.

\* **Bigámia.** Asszonyból néha egy is sok, kettő pedig rendszerint megárt. — A törvény is tudja a sok nejeséget, s Asbóth József napszamos bar jól tudta ezt, meg eső felesége Hoffmann Terez eleiben mezesküdt Maurer Johannával. A második asszony azon-ban aligha meg nem artott neki, mert néhány nappal az esküvő után meghalt s így az első asszony panaszára a törvényszék már csak M a u r e r Johannát vonhatta felelőssegre. Hoffman Terez ugyanis még az esküvő előtt értesítette utódát, hogy Asbóth Józsefnek ő a hites felesége. Maurer Johanna megkerdezte Asbóthot, de az határozottan tagadta első házasságát. A vádlott asszony a végtárgyalá-son ezzel védekezett, mire a tvszék a vád és következményei alól fölmentette. Így ítélt a kir. tabla is.

\* **Öngyilkosság.** Szabó Sándor 62 éves h.-hadházi utczai 1207. n sz. alatti lakos e hó 21-en reggel felakasztotta magát. Neje s felnőtt gyermekei maradtak utána. S a b o S a n -dor erős főfájásban szenvedett. 1866 ban kelt egybe nejevel: Szolnok Erzsébettel házassá-guk után pár hétre erős főfájásról panaszko-dott Szabó S, ez a főfájás sokszor heti, sok-szor felévi időközökben gyötörte. Az orvoso-lás hiába való volt. Csak a fekete kávé eny-hitette kinyáit. Ezért a felesége még a mezőre is utána küldte a kávé. E hó 20-án is kávé-

ért, cukorért ment a boltba, férje pedig a boglyakemence mellett priescsen feküdt s kinlódott bajával. De mire visszaérkezett, férje már halva volt. A menyee vette észre az öngyilkosságot, amit az idő alatt követett. Szabó, míg ő a kuton volt. Mint a vizsgalat-kiderítette, Szabót erős főfájása vitte az öngyilkosságra.

\* **A hortobágyi löporgyárról** szóló szombati újdonságunk értelem zavaró sajtó-hiba csuszott be. Neve etesen ezen mondat: \*A Hortobágy sikeres talaja nagy mennyiségű salétromot izzad ki. — így olvasandó: \*A Hortobágy sikeres talaja nagymennyiségű salétromot izzad ki.\*

\* **Halálra öklelt gyermek.** A Hatvan-utca végén, a vásártéri állomás mellett van Stark Márton faraktara. Ide jár napoként Tunyogi József, Szabó Margit napszámra dolgozni. Tegnap délután három éves kis fiát is magával vitte s míg ő dolgozott, a gyer-mek gondatlanul játszadozott az udvarban magasra nőtt fű közt. Játás közben mindig messzebb távozott anyjától, ki n-héz munkája közben egész megfélekedett a kis fiúval. Egy-szerre csak hangos sikoly ütötte meg fület. Ekkor jutott eszébe kis fiacskája, körülnézett, de nem látta gyermekét maga körül sehol. Ekkor a félelemtől úzve rohant arra, amerről a sikoltás hangzott. A magas fű között meg-találta kis fiacskáját v'resen. Előtte a Gottlieb Mór faraktári felügyelő teheve, melyet ren-de-sen ki szoktak engedni legeltetésre. Az öklelt fel a kis fiút s szarvával a kis gyermek fején halálos sebet ejtett, koponyája hátsó részét összetörte s agyrázkódást okozott. A gyermek eszméletét veszítette. Dr. Balkányi Ede, ki a sérült gyermeket megvizsgálta, életben mara-dasához nem sok reményt fűz.

\* **Gyászjelentés.** Közérről érdekl szer-kesztőségünket Kr ü z s e l y Balint halála, részint az iránta érte nagyra becsülé-ünkkel fogva, melyet úgy szelemi nagy tehetése — mint egyeni szeretetreméltó voltáért iránta éreztünk; részint mert a mi kedves munka-társunkat, érzéletes költemény-k íróját Krü-zsely Erzsikét borította gyászba ez a rá nevez mindenekfelett pótolhatatlan veszteség: A csalá-d és a maramaroszigeti jogakadémiai ifju-ság által kiadott gyászjelentést ide igitjuk: Özvegy Krüzselyi Balintné, született Pel-lady Erzsébet, a maga, valamint gyermekei: Krüzselyi Erzsike, Blanka és Barnabás, továb-ba Krüzselyi József, Lajos és Rózsa, Szirmay Balintné, mint testvérek, Pellady István s neje szül. Veszér Amalia, Pellady Mária, Pellady Ida, férj. Szapocnay Is v'anne gyermekeivel, Pellady Berta s férje Veres Ferencz gyerme-keivel, Pellady Ilona, mint sógor, illetve sógor-nók és öz. Pellady Lajosné szül. Szent-Gály Erzsébet, mint anyós nevében mély fájdalom-mal tudatja, hogy forrón szeretett férje, a legjobb edes apa, t e s t v é r és rokon V i s k i Kr ü z s e l y i Balint jogak. rendes-tanár és volt igazgató, Maramarosvarmegye törvényhatósági és közg. bizottságainak és Sziget város képviselő testületének rendes-tagja, a Maramaros szerkesztője, a maram-os-ugocsa ev. ref. egyházmegye tanács-bírája, a maramaroszigeti ev. ref. egyház presbytere, a m.-szigeti ref. lyceum igazgató-tanácsosa stb. a mai napon, d. u. 3 órákor életének 56. boldog házasságának 27-ik, ta-nari működésének 29-ik évében rövid szenved-es után elhunyt. A megboldogult földi részei f. e. apr. 30-án d. u. 3 órákor foguak a gyász-házból a ref. templomba vitetni s a gyász-szertartás után örök nyugalomra helyeztetni. M.-Szigeten, 1900. április 28-án. Legyen pi-henese olyan csendes, mint a menyői jót tett áldásos életében!

A m.-szigeti ev. ref. jogakadémia pol-gársága a legmélyebb fájdalommal tudatja, forrón szeretett tanára viski KRÜZSELYI BALINT jogakadémiai rendes tanár és volt igazgatónak, Maramaros varmegye törvény-hatóság és közigazgatási bizottságai, Sziget város képviselő-testület rendes tagjának, a maramaros-ugocsa ev. ref. egyházmegye ta-nácsbírájának, a m.-szigeti ev. ref. egyház

presbyterének és a m.-szigeti ev. reform-lyceum igazgató-tanácsosának, a Maramaros szerkesztőjének stb. folyó évi ápril hó 28-án, d. u. 3 órákor, életének 56-ik, tanári működésének 29-ik évében történt elhunytát. — Temetése folyó évi ápril 30-án d. u. 3 órákor legend az ev. ref. egyház szertartása szerint. A fájdalom mély és őszinte érzésével siratjuk az elhunytat, ki az ifjuságnak nemes törekvé-seiben igazi atyja, a társadalom és közélet önzetlen bajnoka volt. M.-Sziget, 1900. április hó 28-án. Legyen nyugalma csendes s boldog! Áldás emlékére!

\* **Angol-bur háború a gyermekek közt.** A főváros egyik kórházában het hónap óta beteg n lekszik egy kis fiú, a ki annak az érdeklődésnek az áldozata, a melyet a dél-afrikai baboru keltett föl világszerte. Az edes-ajja, a ki fővárosi tanító, a tanácshoz be-adott kérvényben mondta el a fiú megbetegedésének szomorú történetét. Az apa segítségével ker a tanácstól, mert csekély jövedelméből nem győzi már a gyógyítás költségét, a melyet mint emondja, veszedelmes gyerekjátékról rá. A Vermezőn nagy játék folyt. Haborusdit ját-szottak a gyerekek és két csoportra osztottak. Az egyikben a burok voltak, a másikban az angolok. A kis Jóska sokat hallhatott az angol nemzetről, nagyon csodálhatta, mert angolnak csapott föl. Vesztere tette, mer a burok, a milyen kitűnő czellővők, még a vermezőn is, még ha kis gyerekek is, veszedelmére vannak az angoloknak. Egy bur nyila belevágódott a kis angol szemébe és a sebesült kórházba kellett vinni. Het hónap óta synli ezt a já-tékot és most az apja segítséget kénytelen kérni a gyógyításra.

## Színház.

**Ujházy Ede** harmadik, s **Náday** második vendégjátékuk B i s o n kacagató bohózata: \*A megboldogult\* került színre szombaton este, szufolt haz előtt, mely egész este visszhangzott a józüi kacagástól. Saj-náljuk ugyan, hogy vendégművészeink így ala-csony színvonalu francia bohózában ragyog-tatták művészetüket, s némileg bántó, ha a nap Ujházyt Bisson féle tonkingi görösköben latjuk vonaglani, fején rézlábossal, gyomrán meleg takarókkal, de mert az igazi művészet mindig elragadó, tehát őszin'en megvalljuk, hogy e kis melabus arnyalat dacára is, él-veztük mindket vendégünk finom ötletes játé-kát, vidám mókáit. N á d a y, kinek eleme a könnyű zsáner, úgy találta magát benne, mint hal a vízben s folyton működésben tar-totta a nevető izmokat D u p e r r o n k o m i k u s helyzetével; Ujházy, mint Mathieu tonkingi kapitány rem-kelt, s bucsuzalú tisz-telői egy remek babérkoszorut eresztettek le-számára a zsinórpadiásról, melynek spargái aztan — az illető szinpadit közg nagyobb dicsőségére — folyton zavarták az első fel-vonást.

Pompásan játszott Halmi Margit, mint Duperronné, s Komjathyné is feledtette ki-tűnő játékai, hogy a \*Pintyőke\*-fele zere-pek nem az ő egyéniségéhez illenek. Tanay igen jó figurát csinált Valoryóól, a komikus zeneszerzőből; Rubos, Bartha és a többiek kisebb szerepeikben kivettek reszüket az est sikeréből.

—a.—a.

## Törvényszék.

**Az e heti bűnügyi végtárgyalások 1900** apr. 30. hettön, id. Tornyai János elea, su-lyos testi sértésért, Fodor Sára s t'arsa ellen, g. o. emberölés v. Kovacs Pál s t'arsa ellen, lopás büntette. Kiss János ellen, összbüntetes. Május 2-án Szerdán. Bánk János s t'arsa ellen, több rendbeli csalás. Május 3-án Csütörtökön Deaki Miklós s t'arsa ellen, hamis tanúzás büntette, Racz Sándor ellen, tüzvész okozás vétsége, Szűts István s t'arsa ellen, lopás büntette. Május 4-én Pénteken, Wagner József ellen s testi sértés büntette, Horváth Sándor ellen, mag. okirat hamisításért, Csordás Lászl.

ló ellen, — lopás büntette, Kóti Lajos s társa ellen, — lopás büntette, Kiss Lajos ellen, — magánlak sértés büntette.  
Ugyanaznap még ítélet hirdetések.

**Tudós asszony ötven év óta.**

A legkellemetlenebb s legfárasztóbb hivatal különösen vidéken a tudós asszonyé. Ejjel-nappal talpon kell lenni az első hívásra, s szaladni kell az asszonyhoz, ki életet ad egy kis gyermeknek. A tudós asszony gyakran kénytelen az orvost helyettesíteni s gondját nemcsak az ujj-zölötire, hanem az anyára is kénytelen fordítani. Tanácsai az anyán igen hasznosak lehetnek, mert sok asszonynak főgyógyulata után alig van ereje, hogy gyermekét tapalhasa. Özvegy Painturaud asszony Ruffeben (Charente) majd 50 év óta gyakorolja hivatalát, még pedig a leglekiismeretesebben.



Nagyon elgyengült betegeknek a vérnek egy olyan kipróbált helyreállítását ajánlja a melylyel maga próbált ki.

— Kiváram a pink-pilula hatását — írja — s mondatom, hogy kitűnő.

Bronhitisz következtében, oly általános gyengeség volt rajtam erőt, hogy nem tudtam enni s makacs köhögés egész valómát kifárasztotta. Néhány doboz Pink-pilula helyreállított s újra munkához akartam látni, de ketségtelenül nagyon hamar, ön tudja, hogy a tudós asszony szerepe mily fárasztó, különösen ha vidékre kellett menni s majdnem mindig éjjel. Így visszacsépett kelem s leveleim s köhögésem nagyobb erővel jött vissza, mint annakelőtte. Ujra a Pink-pilula használatához fogtam. Ma kitűnően érzem magam s oly erősnek, mint harmincz éves koromban. Igazán csudalatos 69 évvel olyan munkát végezni, mint amilyet én végzek s ezt az ön kitűnő pilulának köszönhetem. Minden elgyengült betegnek ajánlom s már igen sokan kitűnőnek találtak.

A Pink-pilula mint a vér legjobb helyreállítója, Painturaud asszonytól az ő korában rendkívüli hatást ér el. A vérszegénység, sárgaságnál, katarusnál s általános gyengeségnél, mind gyermeknél, mind férfinél és nőnél, a Pink-pilula mindig nagy hatást ért el. A Pink-pilula kapható Magyarországon a legtöbb gyógyszerárban. Egy doboz ára 1 frt 75 kr. és hat doboz ára 9 frt, Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerárban, Budapest, Király-utca 12.

**IRODALOM.**

A helybeli és vidéki kerékpárosok figyelmébe. A kerékpározásnak, ennek az utolsó esztendőben magyar földön is óriási mérveket öltött új és szép sportnak egy hazai szakközlönyét kaptuk tegnap, mely megérdemli, hogy a kerékpárosok figyelmébe ajánljuk.

Czime: „Kerékpár-sport“. Megjelenik minden tiznapban váltakozóan négy melléklettel, u. m. a. „Karika-Viccz“, a „Motor-Sport“ a „Kerékpáros Hölgyek Lapja“ és a „Kerékpárkereskedők Ujsága“ című mellékletekkel. A főlap állandó érdekes tartalmát a yezércikk, szak-közlemények, tárcza utleírások, bel és Külföldi hírek, technikai újdonságok leírása, sport-irodalom, mulatságok versenykiírások és eredmények, szabadalmi értesítő, képes levelezőlap gyűjtők rova'a, táviratok stb. teszik. Különösen kiemelendő a Kerékpár sport turadipályázata is, melynek értelmében a szerkesztőség minden év végén 20 értékes ezüst és bronz érmet oszt ki a lap előfizetői között. A díjakra mindeu előfizető pályázhat. Az ügyesen szerkesztett csinos kiállítású kerékpáros újság a legszakavatottabban foglalkozik a sport összes kérdéseivel s így nézetük szerint nélkülözhetetlen minden magyar kerékpárosra nézve. Kivánatos volna tehát, ha a helybeli és vidéki kerékpárosok hathatósan támogatnák e sok jó czélt szolgáló, csakis nekik szerkesztett szaklapot, a mi nem körül nagy áldozatba mert a lap előfizetési ára egészevőre csak 8 korona fél évre 4 korona. A kerékpár sport szerkesztősége Pécselt (Siklói országot 20. szám, alatt) van, a honnan kívánatra mutatvány számot is küldenek mely igazolni fogja annak a néhány dicserő szónak igaz voltát, melyet e jóra való magyar sport irodalmi termékről elmondottunk.

**KÖZGAZDASÁG.**

**A rozs termesztésről.**

Azon csekély termés átlagoknak oka, melyet a gazdaközönység a rozsossal csaknem ország-zerte elér, nagyrészt abban kereshető, hogy annak trágya szükségleteit nem veszi figyelembe, vagy nem ösmeri. A rozs ugyanis egyike azon gabona növényeknek, mely a nitrogén trágyák iránt a legnagyobb igényt formálja. Homokos talajon a kálit is meghálálja, a foszfortrágyát is többnyire igen jól megfizeti, de leghálásabb a nitrogén trágya iránt.

Ezekhez képest a nitrogén trágyát úgy kell alkalmaznunk, hogy az azon időpontban, midőn a növény legnagyobb mértékben igényli, a kellő mennyiségben álljon is annak rendelkezésére. Legerélyesebb növésben van a rozs a tavaszi hónapokban, a nitrogén felvétel azonban egész az erésig tart, ez azonban a körülményektől függ, ha péld. hasbaménéskor a rozs bősége-en vehet fel nitrogént, akkor később a fölvetel is csökken s ellenkezőleg, a hasbaménés e ötti nélkülözést kedvező körülmények között későbbben igyekszik pótolni a rozs, ez tehát az időjárástól függ leginkább.

Ősszel a nitrogénszükséglet aránylag igen csekély, azért nem is tanácsolható ősszel chilisalétromot alkalmazni a rozs alá, mert azok csak kis része használható ki, a többit pedig az őszi esők a különben is laza rozstalából kimossák s így az veszendőbe mehet. A legtöbb talaj tartalmaz anyyi nitrogént, amennyi a rozs őszi szükségletét fedezni képes, ha a talaj azonban e tekintetben szemelláthatólag hiányt szenvedne, akkor inkább ammónsókát alkalmazunk ősszel a rozs alá, mely a kimosásnak ellen áll; igen jól alkalmazhatók az istállótrágya, csontliszt, vértiszt stb. organikus nitrogént tartalmazó anyagok is.

A chilisalétromot minden esetre tavasszal alkalmazzuk, né melyek korán tavasszal — j a v a l j á k a c h i l i s a l é t r o m o t alkalmazni, ez azonban az időjárástól s a talaj nitrogénkeszletétől függ. Ha a május száraz szokott lenni, akkor a chilisalétrom, mely ez időtájban szórattott el, nem sok haszno' fog hajthatni; ha azonban a talaj nitrogén tekintetében nem epen szegény és május elején kiadó esőre számíthatunk, akkor a chilisalétrom kisebb mennyiségben is fölötte szembeszökő hatást fog mutatni. Talán legbizonyosabb a chilisalétromot vagy csak kora tavasszal, vagy két részben tavasz kezdetén és május legelején elszórattni.

A kálinak a rozs által való fölveteleből azt gyaníthatnók, hogy a rozs sok kálit igényel, különösen tavasszal, — ha mindemellett a rozs a kálitrágyát csak ritkábban halálja meg az a jele, hogy a talajok vagy általánosán elég kálit tartalmaznak rozs által fölvehető alakban, vagy hogy a rozs mégis csak keves kálival is megelepszik. Vannak azonban talajok, melyeken a rozs ala alkalmazott kálitrágya kifizeti magát.

A foszforsav fölvetel az egész tenyészidő alatt meglehetősen egyenletesen tart.

Födolog tehát a rozs trágyázásánál a nitrogéntrágya okszerű alkalmazása, annál is inkább, mert ez manapság a legdrágább kereskedelmi trágya s míg egyrésztől többet adni belőle, vagy nem akkor, mikor arra szükség van, nyilvánvaló veszteség, másrésztől, ha nem adunk annyit és akkor, a midőn azt a növény legjobban ériékesítheti, szintén hibát követünk el es csorbítjuk jövedelmünket.

**Nyilt-tér.**

**Hangok a közönség köréből.**

**Köszönőirat Amerikából.**

(Kredetiből magyarra fordítva.)

Tek. **Wilhelm Ferenoz** gyógyszerész urnak  
Neunkirchen, Alsó-Ausztria.  
New-York 18/V. 98.

Jó Uram!

1895. november 12-én oly foku rheumatizmust kaptam, hogy kénytelen voltam ágyba feküdni. Nyolcz hónapig feküdtem egy helyben a nélkül, hogy megmozdulhattam volna. Testsúlyom 175 lbs-ról 137 lbs-re ment vissza, jeléül ama borzasztó fájdalmaknak, melyeken évente átmentem. Kipróbáltam mindenféle gyógymódot, a mit valaki csak valaha használt s melyet az orvosok kitaláltak, egészen a villamos török fürdőkig, de azért annyira nem érzem magam jobban, hogy legutolsó kezelő orvosom nem akart tölem díjazást elfogadni, miután nem tudott rajtam cseppet sem segíteni. — Idők multával találkoztam egy barátommal, ki figyelmeztetett engem a **WILHELM-féle csusz és köszvényellenes vértisztító theájára**, mint a mi csak hatatlan szer a rheuma ellen. Én elmondtam neki, hogy mennyi mindent megpróbáltam már s kevésbbé bízom ezen theában is. Ugy tetszik, hogy a sors keze működött abban, hogy én önnel írjak s hogy éreztem, hogy van még ami engem meggyógyít. Meggyőződtem, hogy a mentőszer létezik. Nem tudom szavakban kifejezni ama rettenetes kínokat, a melyeket a legutolsó 3 évben átéltem. De most ez nem háborgat többé engem s ezen pillanathban úgy érzem magam, mint a ki újjá született s nem tudok a világnak nagyobb kincsét a **WILHELM-féle csusz és köszvényellenes vértisztító theánál**. Kérem önt uram, legyen szives Wilhelm-féle csusz s köszvényelleni theából nekem 12 csomagot küldeni. Önnel a legfőbb egészséget s hosszú életet kívánva vagyok öszinte tisztelője **Gordon M. József** 179. orchard st. New-York Egyesült-Államok. — Kapható minden gyógyszerárban. — Főraktár: **TÓTH BÉLA** gyógyszerész a l Debreczenben.

**„Henneberg-selyem“**

Csak akkor valódi, ha közvetlen tölem rendelik!

fekete, fehér és szines 45 krtól 14 frt 65 krig méterenkint — egész ruhák s blousoknak való! — Mindenkiékö posziabér és vámentesen, hához szállítva. Minták postafordultával küldetnek.

**Henneberg G., selyemgyáros, Zürichben.**

Cs. és kir. udvari-szállító.

**Üzleti könyvek nagy raktára**

**HOFFMAN és KRONOVITZ**

KÖNYVNYOMDÁJA

**DEBRECZEN, a főpostával szemben.**

Ajánlkozik:

*nyomtatványok elkészítésére,*

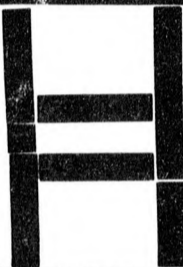
kereskedők, gyárosok és iparosok részére

Levélpapír cégnyomással

1000 drb. 3 frt 50 krtól feljebb.

Levélborték cégnyomással

1000 drb. 2 frttól feljebb.



Monogrammal ellátott

Lakadalmi és béli meghívók.

*Eljegyzési kártyák*

**nagyon olcsón.**

Névjegyek

Tánczrendek

Számlák

Jegyzékek

Üzletjegyek

Körlevelek

Árjegyzékek

Müsorok

Zárszámadások

Evi jelentések

Dombornyomásu galvanizált remek

**reklam falragaszok.**

Pinczérszámlák, bor és sörczimkék.

Menu kártyák a legdiszesebb kivitelben.

Regények, elbeszélések, költemények.

Tudományos és szakmunkák előállítása.

Rovatos ivenk, tabellák.

Részvények, szelvények.

Elsőbbségi kötvények, értékpapírok.

Diszesen kiállított étlapok.

**igen mérsékelt árak mellett.**

**Ruggyanta bélyegzők igen olcsón.**

Nyomatott Hoffman és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostával szemben.